

פּהנא בְּרִישֵׁיהּ מִכְתָּשִׁיהּ:

יִטְמָאָנוּ הַכֶּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוֹ:

impure; his affliction is on his head.

RASHI

of afflicted [individuals] are included [in these laws]? Because Scripture says (in our verse here), טמא יטמאנו [where the double expression] comes to include all cases [of afflictions]. I.e., the verses (45-46), [Any "person within whom is the affliction ...] his garments must be torn," apply to all cases [of tzara'at afflictions] (Torat Kohanim 13:154).

רש"י

שָׂאָר הַמִּנְגָעִים? תִּלְמוּד לומר: "טמא יטמאנו", לרבות את כלן. על כלן הוא אומר: "בגדיו יהיו פרמם וגו'":

TAZRIA FOR FRIDAY

תוריע ליום ששי

מה וסגירא די ביה מכתשא
לבושוהי יהון מבזעין
ורישיה יהי פריע ועל שפם
כאבלא יתעטף ולא
תסתאבון ולא תסתאבון
יקרי: מו כל יומי די
מכתשא ביה יהי מסאב מסאב

מה וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר-בּוֹ הִנָּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ
פְרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל-שָׁפֵם יַעֲטֶה
וְטָמֵא וְטָמֵא יִקְרָא: מו כָּל-יְמֵי אֲשֶׁר הִנָּגַע
בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מְחוּץ

(45) And the person within whom is the affliction of *tzara'at* — his garments must be torn, he must let the hair on his head grow, he must cover his head down to his moustache, and he must call out, Impure! Impure! (46) All the days that he has the affliction on him, he remains impure. He is impure; he

RASHI

(45) פרמם — means: Torn (*Mo'ed Katan 15a*). פרוע — means: Letting one's hair grow [without cutting it]. (*ibid.*) **He must cover his head down to his moustache** — like a mourner (*Torat Kohanim 13:154*). שפם —

(מה) פרמם. קרועים: פרוע. מגדל שער: ועל שפם יעטה. כאבל: שפם. שער השפתים גרינו"ן בלע"ז: וטמא טמא יקרא. משמיע שהוא טמא, ויפרשו ממנו: (מו) בדד ישב. שלא יהיו טמאים [אחרים]

[refers to] the hair on the lips [i.e., the moustache]. Grenon in *Old French*. **And he must call out, Impure! Impure!** — [When] he calls out that he is impure, everyone will consequently alienate themselves from him (*Torat Kohanim 13:155*). (46) **He must dwell isolated** — so that [even] people who are impure [for reasons other than *tzara'at*] will not dwell together with him [i.e., completely isolated]. [Now, the affliction of *tzara'at* comes upon a person, as a result of his talking הרע לשון הרע, i.e., speaking badly of someone, even though it is the truth, which causes

הוא בלחודוהי ייתב מברא
 למשריתא מותביה:
 מו ולבושא ארי יהי ביה
 מכתש סגירו בלבוש עמר או
 בלבוש כתן: מו או בשתיא
 או בערבא לכתנא ולעמרא
 או במשפא או בכל עבידת
 משד: מט ויהי מכתשא ירוק
 או סמוק בלבושא או במשפא
 או בשתיא או בערבא או
 בכל מאן דמשד מכתש
 סגירותא הוא ויתחזי לכהנא:
 נ ויחזי כהנא ית מכתשא
 ויסגר ית מכתשא שבעת

למחנה מושבו: ס מו והפגד כִּי־יִהְיֶה בו
 נגע צרעת בפגד צמר או בפגד פשתים:
 מח או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או
 בעור או בכל־מלאכת עור: מט והיה הנגע
 ירקרק ו או אדמדם בפגד או בעור או־
 בשתי או־בערב או בכל־פלי־עור נגע
 צרעת הוא והראה את־הפהן: נ וראה
 הפהן את־הנגע והסגיר את־הנגע שבעת

must dwell isolated; his dwelling will be outside the camp. (47) When a garment has the affliction of *tzara'at* upon it, upon a woolen garment, or a linen garment, (48) Or linen or wool [threads prepared for the] warp [i.e., threads prepared to be weaved lengthwise] or the woof [horizontal threads], or leather or anything made from leather. (49) If the affliction on the garment, the leather, the warp or woof [threads] or on any leather article, is *yerakrak* green or *adamdam* red, then it is the affliction of *tzara'at*, and it must be shown to the priest. (50) The priest will look at the affliction, and he must quarantine [the

RASHI

the object of the slander some sort of harm. Hence] our Rabbis have taught (Arakhin 16b): "Why is this person [who is impure due to tzara'at] to be treated differently than other impure people, insofar as he must remain isolated [from all]? Since, due to his לשון הרע, *he caused a separation [i.e., a rift] between man and wife or between man and his fellow, so too, he must accordingly become separated [from society]."* **Outside the camp**

— meaning: *Outside the three camps [of Israel, namely, a) the camp of the Divine Presence [in which the Sanctuary was located; b) the Levite camp, and c) the camp of the (ordinary) Israelites] (Torat Kohanim 13:157). (48) לפשתים ולצמר — means: Of linen or of wool [here the ל, means "of"]. או בעור — This refers to leather which has not been worked [i.e., tanned]; או בכל מלאכת עור — This refers to leather which has been worked [i.e., tanned]. (49) ירקרק — means: The most green of green colors (Torat Kohanim 13:161).*

רש"י

יושבים עמו, ואמרו רבותינו: מה נשתנה משאר
 טמאים לישוב בדרך? הואיל והוא הברדיל בלשון הרע
 בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל:
 מחויץ למחנה. חויץ לשלש מחנות: (מח) לפשתים
 ולצמר. של פשתים, או של צמר: או בעור. זה עור
 שלא נעשה בו מלאכה: או בכל מלאכת עור. זה
 עור שנעשה בו מלאכה: (מט) ירקרק. ירק שבירקין:

יֹמִיִן: נֹא וַיִּחְזֶי יֵת מִכְתָּשָׂא בְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה אַרְי אֹסְפָא מִכְתָּשָׂא בְלְבוּשָׂא אוּ בְשִׁתְיָא אוּ בְעֶרְבָא אוּ בְמִשְׁכָּא לְכָל דִּי יִתְעַבַּד מִשְׁכָּא לְעֵבִידָא סְגִירוֹת מִחֶסְרָא מִכְתָּשָׂא מִסָּבִב הוּא: נֹב וַיִּקְרִי יֵת לְבוּשָׂא אוּ יֵת שְׁתִּיָא אוּ יֵת עֶרְבָא בְעֶמְרָא אוּ בְכִתְנָא אוּ יֵת כָּל מָאן דְּמִשְׁפָּךְ דִּי יְהִי בֵיהּ מִכְתָּשָׂא אַרְי סְגִירוֹת מִחֶסְרָא הִיא בְנוּרָא תְתוּקָד: נֹב וְאִם יִחְזֶי כִהְנָא וְהָא לֹא אֹסְפָא מִכְתָּשָׂא בְלְבוּשָׂא אוּ בְשִׁתְיָא אוּ בְעֶרְבָא אוּ בְכָל מָאן דְּמִשְׁפָּךְ: נֹב וַיִּפְקֹד כִּהְנָא וַיִּתְרוֹן יֵת דִּי בֵיהּ מִכְתָּשָׂא וַיִּסְגְּרִינָהּ שְׁבַעַת יוֹמִין

יָמִים: נֹא וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי־פָשָׁה הַנֶּגַע בַּבֶּגֶד אוֹ־בְשִׁתִּי אוֹ־בְעֶרֶב אוּ בְעוֹר לְכָל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמִלְאָכָה צָרַעַת מִמֶּאֱרֵת הַנֶּגַע טָמֵא הוּא: נֹב וְשָׂרַף אֶת־הַבֶּגֶד אוּ אֶת־הַשִּׁתִּי וּ אוּ אֶת־הָעֶרֶב בְּצֶמֶר אוּ בַפְּשָׁתִים אוּ אֶת־כָּל־כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה בּוֹ הַנֶּגַע כִּי־צָרַעַת מִמֶּאֱרֵת הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: נֹב וְאִם יִרְאֶה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה לֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בַּבֶּגֶד אוּ בְשִׁתִּי אוּ בְעֶרֶב אוּ בְכָל־כְּלֵי־עוֹר: נֹב וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ אֶת אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע וְהִסְגִּירוּ שְׁבַעַת־יָמִים

article with] the affliction for seven days. (51) And he will look at the affliction on the seventh day. [If] the affliction has increased in size on the garment, or on the warp or woof [threads], or on the leather or on any article made from leather, then it is *tzara'at mam'eret* [and] it is impure. (52) And he must burn the garment, the woolen or linen warp or woof [threads], or any leather article which has the affliction upon it, for it is *tzara'at mam'eret*; it must be burned in fire. (53) But if the priest will look [at it], and he beholds that the affliction has not increased in size on the garment, the warp or woof [threads], or any leather article, (54) Then the priest must order that they clean that upon which

RASHI

אַרְמְדָם — *means: The most red of red colors.* (ibid.) (51) *Tzara'at mam'eret* — [The word *mam'eret*] is an expression as (Ezekiel 28:24) *סלון ממאיר* [which is translated as] “a painful thorn.” Point in Old French. [The term *mam'eret* is] Midrashically expounded as follows: Place a curse (מארה) on the item

[afflicted with *tzara'at*], that you will [no more] derive any benefit from it (Torat Kohanim 13:166). (52) *בצמר או בפשתים* — *means: Of wool or of linen* [where the ב means “from,” i.e., “made from”]. This is the plain meaning of the verse. And the Midrashic explanation is as follows: [The verse here, *בצמר או בפשתים ... ושרף את הבגד* can be literally read as, “And he must burn the garment ... with wool or linen.” Thus,] one might think that [when burning the impure garment,] he is required to also bring wool shearings and stalks of linen and burn them along,

רש"י

אַרְמְדָם. אִדָּם שְׁבִאֲדָמִים: (נֹא) צָרַעַת מִמֶּאֱרֵת. לְשׁוֹן “סִלּוֹן מִמֶּאִיר” (יחזקאל, כח) פּוֹנִינְט בְּלַע”ו. וּמְדַרְשׁוֹ: יִתֵּן בּוֹ מֵאֲרָה, שְׁלֵא תִהְיֶה הֵימְנוֹ; (נֹב) בְּצֶמֶר אוּ בַפְּשָׁתִים. שֶׁל צֶמֶר אוּ שֶׁל פְּשָׁתִים, זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ: יְכוּל יְבִיא גִזֵּי צֶמֶר וְאֲנִיצֵי פִשְׁתָּן וַיִּשְׂרַפֵּם עִמּוֹ? תְּלֻמוּד לּוֹמְרִי: “הוּא בָּאֵשׁ

תְּנִינֹת: נה וַיִּחַי כְּהֵנָּה בְּתֹר
 דְּחֹרֵי יַת מִכְתָּשָׂא וְהָא לֹא
 שָׁנָא מִכְתָּשָׂא מִן פֶּד הוּוּה
 וּמִכְתָּשָׂא לֹא אוֹסֵף מִסָּאב הוּוּה
 בְּנֹרָא תוֹקְדִינְיָה תְּבָרָא הִיא
 בְּשִׁחִיקוּתִיָּה אוּ בְּחֻדְתוּתִיָּה:

שְׁנִית: שביעי רביעי במחוברין נה וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרָיו
 הַכֹּפֶס אֶת־הַנִּגַּע וְהִנֵּה לֹא־הָפֵךְ הַנִּגַּע
 אֶת־עֵינֹו וְהַנִּגַּע לֹא־פָשָׂה טָמֵא הוּא בְּאֵשׁ
 תִּשְׂרְפוּנֹו פְּחַתֵּת הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוּ בְּגִבְחָתוֹ:

the affliction is, and he must quarantine it again for seven days. (55) Then the priest will look [at it] after the affliction has been cleaned. Now, [if] the affliction has not changed in appearance, and the affliction has not increased in size, then it is impure. You must burn it in fire. It is a penetrating affliction on

RASHI

with the garment. Scripture, however, says (at the end of our verse here) “it must be burned in fire,” [i.e., it only]; it does not require anything else [to be burned] along with it. If so, why does our verse say, “with wool or linen?” To exclude, from burning, the edges (אימירות) of a [woolen or linen] garment, that are made from a material other than [wool or linen] (Torat Kohanim 13:167). את אשר (54) אימרא “edges,” like the word

את אשר (54) — [literally, “that upon which the affliction is.” Now,] one might think that he only needs to clean the area where the affliction is located. Scripture, however, says, “that upon which the affliction is” [meaning the article upon which the affliction is]. But if so, one might think that the entire article requires cleaning. Scripture, however, says (verse 55), “[after] the affliction [has been cleaned]” [teaching us that the affliction must be cleaned, rather than the article]. So how [does one fulfill both requirements of cleaning the article, yet not cleaning the article, when cleaning the affliction?] He must clean [the affliction] along with an [extra] area of the article [surrounding the affliction] (see Torat Kohanim 13:169). אחרי הכבס (55) — [The verb הכבס is passive, meaning “has been cleaned,”] like the expression העשות, “has been done.” [If] the affliction has not changed in appearance — i.e., it has not become dimmer in color. And the affliction has not increased in size — We understand [from our verse here] that if the affliction neither changed in color nor increased in size, then it is impure. So if it had not changed in color but did increase in size, Scripture need not tell us that it is impure [for this is a more severe case than the one in our verse, so it is clear that it would be impure]. However, in the case that the affliction did change in color [but still was within any of the shades that deem it impure] yet did not increase in size, we do not know what the law would be. Therefore, Scripture says (verse

רש"י

תְּשַׂרְףָּהּ — אינָה צְרִיכָה דְּבַר אַחַר עִמָּה. אִם כֵּן, מַה תִּלְמוּד לֹמַר: “בְּצִמְרָא אוּ בְּפִשְׁתִּים?” לְהוֹצִיא אֶת הָאִמְרוֹת שְׁבוּ, שֶׁהֵן מִמִּין אַחַר. אִמְרוֹת, לְשׁוֹן שְׁפָה, כְּמוֹ אִמְרָא: (נד) אֶת אֲשֶׁר בּוֹ הַנִּגַּע. יְכוּל, מְקוֹם הַנִּגַּע בְּלִבְדֵּי תִלְמוּד לֹמַר: “אֶת אֲשֶׁר בּוֹ הַנִּגַּע.” יְכוּל, כָּל הַבְּגָד כְּלוּ טַעוֹן כְּבוֹס? תִּלְמוּד לֹמַר: “הַנִּגַּע.” הָא, כִּיצַד? יְכַבֵּס מִן הַבְּגָד עִמּוֹ: (נה) אַחֲרָיו הַכֹּפֶס. לְשׁוֹן הַעֲשׂוֹת: לֹא הָפֵךְ הַנִּגַּע אֶת עֵינֹו. לֹא הִכָּהָה מִמִּרְאֵיתוֹ: וְהַנִּגַּע לֹא פָשָׂה. שְׁמַעְנֵה, שְׂאֵם לֹא הָפֵךְ וְלֹא פָשָׂה, טָמֵא; וְאִין צְרִיךְ לֹמַר לֹא הָפֵךְ וּפְשָׂה, הָפֵךְ וְלֹא פָשָׂה, אִינִי יוֹדֵעַ מַה יַעֲשֶׂה לוֹ?

נו ואם חזא כהנא והא עמיה
מכתשא בתר דחורו יתיה
ובזע יתיה מן לבושא או

נו ואם ראה הפהו והנה פתה הנגע אחרי
הפפס אתו וקרע אתו מן הפגד או מן-

the worn or new [article]. (56) But if the priest looks [at it] after it has been cleaned, and he beholds that the affliction has become dimmer, then he must tear it [the affliction] out of the garment, the leather or the warp or woof

RASHI

50), “he must quarantine [the article with] the affliction,” in any case [including the one being discussed. I.e., since the affliction changed in color, it is treated as a different affliction, and quarantined afresh for a new seven days]. That is what Rabbi Yehudah says. However, the Sages say [that since the change in color was still within impure shades, the affliction is not considered to be changed at all; it is the same affliction which has already had two weeks of quarantine, and is now deemed definitely impure ...], as is taught in Torat Kohanim (13:171). I have alluded to only a portion of this Midrash here,

[This expression] — פחתת הוא. — denotes holes [i.e., penetrations], as the verse says (II Samuel 17:9), “in one of the pits (פחתים),” that is to say, [in this context, it means that] the affliction is deep, i.e., it appears as if it is sunken [as if penetrating the skin] (Torat Kohanim 13:172). [These terms are to be understood] as the Targum translates them: בשחיקותה או בחדותה, meaning, “in its worn state or in its new state.” קרחתו — therefore refers to the worn, rubbed out (שחקים) state [of a garment], i.e., old ones. [And rather than using the plain words “old and new,” these unusual expressions are employed] because of their expounded explanation, which required a שוה גזרה here [i.e., a tradition handed down by our Rabbis, which links two seemingly unrelated passages through common terms, thereby applying the laws of one passage to the other], as follows. How do we know that if an affliction on a garment spreads [throughout the entire garment], then it is pure? Because Scripture employs the terms קרחת and גבחת in the context of [afflictions that appear on] man (see verse 42), and here, in the context of [afflictions on] garments, Scripture also employs the terms קרחת and גבחת; now, just as there [in the case of afflictions on man], if the affliction spread over the entire body, it is pure (see verses 12-13), so too, here, [in the case of affliction on garments,] if the affliction spread over the entire garment, then it is pure (Sanhedrin 88a). This is why Scripture employed the [unusual] expressions קרחת and גבחת here. But concerning the explanation and

רש"י

תלמוד לומר: “והסגיר את הנגע”, מכל מקום, דברי רבי יהודה; וחכמים אומרים וכו', בדאימא בתורת כהנים, ורמזותיה כאן לישב המקרא על אפניו: פחתת הוא. לשון גמא, כמו “באחת הפחתים”, כלומר שפלה היא, נגע שמראיו שוקעין: בקרחתו או בגבחתו. בתרגומו: בשחיקותה או בחדותה: קרחתו. שחקים ישנים. ומפני המדרש שהצרך לגזרה שוה: מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה? נאמרה “קרחת וגבחת” באדם, ונאמרה “קרחת וגבחת” בבגדים. מה להלן פרח בכלו _ טהור, אף כאן פרח בכלו _ טהור, לכך אהו הכתוב לשון “קרחת וגבחת”. ולענין פרושו ותרגומו זהו משמעו: קרחת, לשון ישנים, וגבחת, לשון חדשים, כאלו

מִן מְשָׁא אוֹ מִן שְׂתִיָּא אוֹ מִן עֲרָבָא: נָז וְאִם תִּתְחַזִּי עוֹד בְּלְבוּשָׁא אוֹ בְּשִׂתִּיָּא אוֹ בְּעֲרָבָא אוֹ בְּכֹל מָאן דְּמִשְׁדָּן סְגִיָּא הִיא בְּנוֹרָא תוֹקְדָנִיָּה יְת דִּי בֵּיה מִכְתָּשָׂא: נָח וּלְבוּשָׂא אוֹ שְׂתִיָּא אוֹ עֲרָבָא אוֹ כֹּל מָאן דְּמִשְׁדָּן דִּי יִתְחַזֵּר וְיַעֲדִי מְנַהוֹן מִכְתָּשָׂא וְיִצְטַבַּע תְּנִינּוֹת וְיִדְכִי: נָט דָּא אוֹרִיתָא דְּמִכְתָּשׁ סְגִירוֹ בְּלְבוּשׁ עֶמֶר אוֹ כְּתָנָא אוֹ שְׂתִיָּא אוֹ עֲרָבָא אוֹ כֹּל מָאן דְּמִשְׁדָּן לְדְכִיּוּתֵיהּ

הָעוֹר אוֹ מִן־הַשְּׂתִי אוֹ מִן־הָעֲרָב: מִפְטִיר
 נָז וְאִם־תִּרְאֶה עוֹד בְּפָגַד אוֹ־בְשִׂתִי אוֹ־
 בְּעֲרָב אוֹ בְּכֹל־כְּלִי־עוֹר פְּרַחַת הוּא בָּאֵשׁ
 תִּשְׂרַפְנוּ אֶת אֲשֶׁר־בּוֹ הִנְגַּע: נָח וְהִבְגַּד
 אוֹ־הַשְּׂתִי אוֹ־הָעֲרָב אוֹ־כֹל־כְּלִי הָעוֹר
 אֲשֶׁר תִּכְבֵּס וְסָר מֵהֶם הִנְגַּע וְכַבֵּס שְׁנִית
 וְטָהַר: נָט זֹאת תּוֹרַת נִגְע־צִרְעַת בְּגַד
 הַצֹּמֵר | אוֹ הַפְּשִׂתִים אוֹ הַשְּׂתִי אוֹ הָעֲרָב

[threads]. (57) And if it [the affliction] appears again on the garment, the warp or woof [threads] or any leather article, it is a recurrent growth [of the affliction]. You must burn the [article upon which] the affliction is, in fire. (58) But the garment, the warp or woof [threads] or any leather article which is cleaned, thereby removing the affliction from them, must be again [purified by] immersing it [in a mikvah], and it is then pure. (59) This is the law of the affliction of *tzara'at* on a woolen or linen garment, [threads prepared for] a

RASHI

translation of [these terms in] the verse, the plain meaning is that קרחת means “old” and גבחת means “new.” Thus, it is as if the verse would have written, “[It is an affliction on] its end or its beginning,” for קרחת means “back” [i.e., at the end of the garment's life, when it is old.] and גבחת means “front” [i.e., the beginning of its life, when it is new,] just as is written (verse 41), “And if he loses hair at the front of his head [it is גבחה].” And קרחת refers

רש"י
 נכתב באחירתו, או בקדמותו, שהקרחת לשון אחרים והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב: "ואם מפאת פניו וגו'", והקרחת, כל ששופע ויורד מן הקדקד ולאחריה, כף מפרש בתורת כהנים: (נו) וקרע אתו. וקרע מקום הנגע מן הבגד וישרפנו: (נז) פרחת הוא. דבר החוזר וצומח: באש תשרפנו. את כל הבגד: (נח) וסר מהם הנגע. אם כשכבסוהו בתחילה על פי כהן, סר ממנו הנגע לגמרי: וכבס שנית. לשון טבילה. תרגום של 'בבויסין' שבפרשה

to the entire backward slope of the skull. Thus it has been explained in *Torat Kohanim* (13:144). (56) Then he must tear it — i.e., he must tear the afflicted area from the garment, and burn that area of garment (*Torat Kohanim* 13:174). (57) פרחת הוא — refers to something which grows recurrently. You must burn ... in fire — the entire garment. (58) וסר מהם הנגע — means: “If, after they first cleaned the article by order of the priest, the affliction was entirely removed from it.” וכבס שנית — [The word וכבס in this verse] means immersion [in a mikvah] (see *Torat*

או כל-כלי-עור לטהרו או לטמאו:

או לסאבותיה:
פ פ פ

פ פ פ

warp or woof or any leather article, to render it pure or impure.

RASHI

Kohanim 13:179). *In the Targum, the translation of כבוסין in this whole passage, is "to cleanse, clean," with this one exception [in our verse], where the meaning is not "cleansing," but rather, "immersion [in a mikvah]."* This is why the Targum here [in translating the word כבוס of garments refers to immersion [in a mikvah], it is translated in the Targum as ויצטבע, meaning "immersed [in a mikvah]."

רש"י
זו לשון לבון: "ויתחרר", חוץ מזה, שאינו ללבון אלא לטבל, לכה תרגמו 'ויצטבע'. וכן כל בבוטי בגדים שהן לטבילה, מתרגמין 'ויצטבע': חסלת פרשת תזריע:

הפטרות תזריע

במלכים ב פרק ד

מב ואיש בא מפעל שלשה ויבא לאיש האלהים לחם בפורים עשרים לחם שערים וכרמל בצקלנו ויאמר תן לעם ויאכלו: מנ ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה אמר יהוה אכול הדותר: מד ויתן לפניהם ויאכלו ויתרו בדבר יהוה: ה א ונעמן שרצבא מלך-ארם היה איש גדול לפני אדניו ונשא פנים כי כו נתן יהוה תשועה לארם והאיש היה גבור חיל מצרע: כ וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה ותהי לפני אשת נעמן: ג ותאמר אל גברתה אחלי אדני לפני הנביא אשר בשמרון או יאסף אתו מצרעתו: ד ויבא ויגד לאדניו לאמר כזאת וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל: ה ויאמר מלך-ארם לך בא ואשלחה ספר אל-מלך ישראל ויקח בידו עשר כפרי-כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ו ויבא הספר אל-מלך ישראל לאמר ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי אליך את-נעמן עבדי ואספתו מצרעתו: ז ויהי כקרא מלך-ישראל את-הספר ויקרע בגדיו ויאמר האלהים אני להמית ולהחיות כי זה שלח אלי לאסף איש מצרעתו כי אד-דעו-נא וראו כי-מתאנה הוא לי: ח ויהי בשמע אלישע איש-האלהים כי-קרע מלך-ישראל את-בגדיו וישלח אל-המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבא-נא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסו וברכבו ויעמד פתח-הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך לאמר הלודי ורחצת שבע פעמים בירדן וישב בשרך לך וטהר: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי אלי א יצא יצוא ועמד וקרא בשם יהוה אלהיו והניף ידו אל-המקום ואסף המצרע: יב הלא טוב אבנה (קרי אמנה) ופרפר גהרות דמשק מכל מימי ישראל הלא-אתין בהם וטהרתי ויפן וילך בחמה: יג ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי דבר גדול הנביא דבר אליך הלא תעשה ואף כי-אמר אליך רחץ וטהר: יד ויגד ויטבל בירדן שבע פעמים כדבר איש האלהים וישב בשרו כבשר נער קמן ויטהר: טו וישב אל-איש האלהים הוא וכל-מהנהו ויבא ויעמד לפניו ויאמר הנה-נא ילדתי כי אין אלהים בכל-הארץ כי אם-בישראל ועתה קח-נא ברכה מאת עבדך: טז ויאמר חיי-יהוה אשר-עמדת לפניו אם-אקח ויפצרו-בו לקחת וימאן: יז ויאמר נעמן ולא יתן-נא לעבדך משא צמד-פרדים אדמה כי לוא יעשה עוד עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים כי אם-ליהוה: יח לדבר הנה יסלח יהוה לעבדך כבוא אדני בית-רמון להשתחוות שמה והוא א נשען על-ידי והשתחויתי בית רמון בהשתחויתי בית רמון יסלח-נא (ינא כתיב ולא קרי) יהוה לעבדך בדבר הנה: יט ויאמר לו לך לשלום וילך מאתו בברת ארץ: אחז קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום

השבת וה' מלך יצ"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום

Mishnah Oholot, chapter 1

משנה אהלות פרק א

(1) [Sometimes] two [series of defilements can] be defiled through a corpse [the first series being defiled directly by the corpse itself, and the second, by coming into contact with the first after having ceased to be in contact with the corpse, and so on], one being defiled with a seven [days'] defilement and the other being defiled with a defilement [lasting till the] evening. [These two periods of defilement are

mentioned in Numbers, Chapter 19]. [Sometimes] three [series of defilements] can be defiled through a corpse, two being defiled with a seven [days'] defilement and one with a defilement [lasting till the] evening. [Sometimes] four [series of defilements] can be defiled through a corpse, three being defiled with seven [days'] defilement and one with a defilement [lasting till the] evening. How is [the case of] the two [series of defilements]? A person who touches a corpse is defiled with a seven [days'] defilement and a person who touches him is defiled with defilement [lasting till the] evening. [A corpse possesses the highest power of defilement, being regarded as the originating source, the *avi avot hatumah*. It can confer a generating defilement (*av hatumah*) on objects with which it comes into contact. Both these degrees of defilement require a cleansing period of seven days and hence, are sometimes referred to as *tuma't shivah*. The *av hatumah* can, in turn, confer a generated defilement (*vlad hatumah*) of the first grade (*rishon l'tumah*). This requires a cleansing period lasting only till sundown and hence, is referred to as *tum'at erev*. In our case, the first person acquires an *av hatumah* defilement from the corpse and the second person becomes a *vlad hatumah* after having come into contact with the first.] (2) How is [the case of the] three [series, of defilements]? Vessels touching a corpse [vessels, apart from those of earthenware (according to a special rule deduced from Numbers 19:16 in Nazir 53b) acquire the same degree of defilement as the source which defiles them, with the exception of vessels acquiring defilement from other vessels. Here, the first series becomes *avi avot hatumah*]; these vessels coming into contact with other vessels, these are defiled with a seven [days'] defilement. [The second series become an *av hatumah* only (since vessels that defiled other vessels do not acquire the same degree of defilement)], the third [of the series of defilements], whether [consisting of] persons or vessels [which came into contact with the second of the series], is

רבנו עובדיה מברטנורא

א שנים טמאים במת, אחד טמא טומאת שבעה. כולה מותניתין מפרש לה ואזיל: אדם הנוגע במת, טמא טומאת שבעה. דכתיב (במדבר יט), הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים, לפי שהוא נעשה אב הטומאה, שהמת אבי אבות הטומאה הוא: ואדם הנוגע בו, טמא טומאת ערב. דכתיב (שם), והנפש הנוגעת טמא עד הערב, לפי שהוא נעשה ולד הטומאה, וכל ולד הטומאה אין בו אלא טומאת ערב. אבל חכמים גזרו על הנוגע בטמא מת בעוד מחובר למת שיהא טמא שבעה ב כלים הנוגעים במת. וכו'. בין כלי מתכות בין כלי שטף ובגדים, מיטמאין כמת עצמו, דכתיב (שם), בחלל חרב או במת חרב הרי הוא כמת והוא הדין לשאר כל הכלים, הלכך כלים הנוגעים במת נעשים אבי אבות, וכלים בכלים אב הטומאה, דלעולם אין הכלים שניים נעשים כראשונים: השלישי בין אדם

א שנים טמאים במת, אחד טמא טומאת שבעה, ואחד טמא טומאת ערב. שלשה טמאין במת, שנים טמאין טומאת שבעה, ואחד טמא טומאת ערב. ארבעה טמאין במת, שלשה טמאין טומאת שבעה, ואחד טמא טומאת ערב. כיצד שנים, אדם הנוגע במת, טמא טומאת שבעה. ואדם הנוגע בו, טמא טומאת ערב: ב כיצד שלשה, כלים הנוגעים במת, וכלים בכלים, טמאין טומאת שבעה. השלישי בין

[a *rishon*, and is] defiled with a defilement [lasting till the] evening. (3) How is [the case of the] four [series, of defilements]? Vessels touching a corpse, [which now become an *avi avot hatumah*] a person [then touching these] vessels [becomes an *av hatumah*], and [other] vessels [touching this] person [these latter vessels become an *av hatumah* through contact with the preceding person who has that degree of defilement; these three,] are defiled with a

seven [days'] defilement. The fourth [of the series of defilements], whether [consisting of] persons or vessels [which came into contact with the third of the series], is defiled with a defilement [lasting till the] evening. Rabbi Akiva said, I have [a case of] a fifth series: [if] a [metal tent] post was fixed in a tent, and the tent [was affixed to its top, in which there was a corpse. The tent being a vessel, becomes *avi avot hatumah*] the post [also a vessel, *avi avot hatumah*], a person touching the post [becomes an *av hatumah*], and vessels [touching] the person [these being vessels, become like the source from which they contracted uncleanness, i.e., *av hatumah* and] are defiled with a seven [days'] defilement. The fifth [of the series], whether [consisting of] persons or vessels [who come into contact with the fourth of the series; in this case the vessels], is defiled with a defilement [lasting till the] evening. [The Sages] said to him, The tent is not reckoned. [The post, being in the tent containing a corpse, is to be regarded as acquiring its defilement, not from the tent, but rather, as an integral part of the tent itself, which becomes defiled directly from the corpse. Thus, this is a four series only.] (4) [Both] persons and vessels can be defiled through a corpse. [This Mishnah summarizes the result of three previous Mishnayot.] A greater stringency [however, applies in some cases] to persons than to vessels and [in other cases] to vessels than to persons; for with vessels [there can be] three [series of

רבנו עובדיה מברטנורא

בין כלים. נעשים ראשונים ומיטמאין טומאת ערב: **ג כיצד ארבעה.** כלים הנוגעים במת, אבי אבות כמותו. **ואדם בכלים,** אב הטומאה. וכלים באדם נמי אב הטומאה כאדם עצמו, דכתיב (שם לא), וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם, הא למדת שכל אדם הטמא טומאת שבעה מטמא הכלים טומאת שבעה: **הרביעי בין אדם בין כלים.** נעשים ראשונים. והוא הדין דבכיצד שלשה הוה מצי למתני אדם הנוגע במת וכלים באדם טמאים טומאת שבעה, השלישי בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב. אלא מסיפא ארבעה טמאין במת שמעינן לה דאפילו אדם בכלים שנגעו במת וכלים באדם, קתני טומאת שבעה כל שכן אדם במת עצמו וכלים באדם דאיכא טמאת שבעה: **שפור.** כמין עמוד של מתכת תקוע באמצע האוהל ובראשו קושרין האוהל: **אין האוהל מתחשב.** לפי שאין האוהל מטמא השפור, לפיכך אינו נחשב במנין סדר הטומאות, אלא כל המונח באוהל המת כנוגע במת עצמו, ואין כאן אלא ארבעה. אי נמי, אפילו אין השפור בתוך האוהל אלא שנוגע באוהל מבחוץ, אפילו הכי אין האוהל מתחשב במנין סדר משנתנו, והכי מוכח לקמן בפרק סגוס עבה במשנת טבילות של עץ: **ד שהכלים שלשה.** כגון כלים שנגעו במת וכלים בכלים ועוד כלים שלישים בשניים, כולן טמאין: **והאדם שנים.** כגון אדם במת, ואדם שני בזה האדם שנטמא במת. אבל אדם השלישי בשני, טהור: **שהוא באמצע.** כגון כלים ואדם וכלים, דהרביעי בין אדם בין כלים מיטמא טומאת ערב כדשמעינן ממתניתין דלעיל: **ה מטמא בגדים.** כל זמן שלא פירש. דכתיב (ויקרא טו), והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו, אלמא שהוא מטמא בגדים בשעת מגעו בזב: **ואין בגדים הנוגעים בזב מטמאין בגדים.** לפי שהזב אב הטומאה,

אדם ובין כלים טמאין טמאת ערב: **ג כיצד ארבעה,** כלים נוגעין במת, ואדם בכלים, וכלים באדם, טמאין טמאת שבעה. **הרביעי,** בין אדם בין כלים, טמא טמאת ערב. אמר רבי עקיבא, יש לי חמישי, השפור התחוב באהל, האהל והשפור ואדם הנוגע בשפור וכלים באדם, טמאין טמאת שבעה. **החמישי,** בין אדם בין כלים, טמא טמאת ערב. אמרו לו, אין האהל מתחשב: **ד אדם וכלים מטמאין במת.** חמור באדם מבכלים וכלים מבאדם, שהכלים

defilements, i.e., a vessel touching a corpse, which then came into contact with another vessel, which in turn came into contact with a third vessel, all three become defiled in varying degrees], whereas with persons [there can be only] two [e.g., one person touching a corpse who, in turn, touches a second person; both these persons are now defiled. However, if the second person touches a third person, he does

not transmit defilement to him]. A greater stringency applies to persons, for whenever they are an intermediate [e.g., if vessels touched a corpse, which in turn touched a human (the intermediate), who then touched another vessel, all three become defiled for a seven day period; if the latter vessel then came into contact with an additional vessel, this too, becomes defiled until the evening, hence,] there can be four [series of defilements], whereas when they [persons] do not form an intermediate, there can be [only] three. (5) [Both] persons and garments can be defiled by a *zav* [i.e., a person who has an issue. The laws of a *zav* are given in Leviticus 15:1-15. As an *av hatumah* he defiles persons (verse 7) and vessels (verse 12) by contact and other means.] A greater stringency [applies in some cases] to persons than to garments, and [in other cases] to garments than to persons; for a person who touches a *zav* can defile garments [those he is wearing when he touches the *zav*, according to an explicit statement in Leviticus 15:7], whereas garments that touch a *zav* cannot defile [other] garments. [Garments touching a *zav* become, thereby, generated defilement. Therefore, they cannot confer defilement onto other garments, since both garments (which are considered vessels) and humans cannot acquire defilement from a lesser grade of *tumah* than an *av hatumah*.] A greater stringency [applies] to garments, since garments which form the support of a *zav* can defile persons [See Leviticus 15:10. Garments, upon which a *zav* rides, can defile persons, i.e., they are *av*. This applies to any garments upon which a *zav* is supported, i.e., upon which he stands, sits or lies, by which he is balanced, or against which he leans (see *Zav* 2:4). This is called *midras* — pressure defilement] whereas a person who forms the support of a *zav* cannot defile [other persons, because they, themselves, are only generated defilement]. (6) A person cannot defile [as a corpse] until his soul has gone forth, so that even if he has his arteries severed or even if he is in his last breath he [even though he is manifestly dying, is still not considered a corpse and unclean, but as living and possessing the full legal implications of a living man as in the four following

רבנו עובדיה מברטנורא

והבגדים הנוגעים בו נעשים ראשון ואין מטמאין בגדים אחרים, שאין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה: **שהבגדים הנושאים את הזב מטמאין אדם.** כגון משכב ומושב של זב מטמאין אדם, לפי שהן נעשים אב הטומאה כזב עצמו, דכתיב (שם), וכל הנוגע בכל אשר יזיהה תחתיו יטמא עד הערב ואין אדם הנושא את הזב מטמא אדם. ואפילו בשעה שהוא נושא אותו קודם שפירש שאינו אלא ראשון לטומאה, ואין ראשון מטמא אדם: **ו עד שתצא נפשו.** דכתיב (במדבר יט), כל הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות, למדך הכתוב שאינו מטמא עד שימות מגיד. מחותך, לשון

שְׁלֹשָׁה וְהָאָדָם שְׁנַיִם. הַמָּר בְּאָדָם, שְׁכָל זְמַן שֶׁהוּא בְּאִמְצָע, הֵן אֲרַבְעָה. וְשֵׁאִינוּ בְּאִמְצָע, הֵן שְׁלֹשָׁה: הָאָדָם וּבְגָדִים מִטְּמָאִים בְּזָב. הַמָּר בְּאָדָם מִבְּגָדִים, וּבְבְגָדִים מִבְּאָדָם, שֶׁהָאָדָם הַנוֹגֵעַ בְּזָב מִטְּמָא בְּגָדִים, וְאִין בְּגָדִים הַנוֹגְעִין בְּזָב מִטְּמָאִין בְּגָדִים. הַמָּר בְּבְגָדִים, שֶׁהַבְּגָדִים הַנוֹשְׂאִין אֶת הַזָּב מִטְּמָאִין אָדָם, וְאִין אָדָם הַנוֹשֵׂא אֶת הַזָּב מִטְּמָא אָדָם: **ו אָדָם אִינוּ מִטְּמָא, עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ. וְאִפְלוּ מִגִּיד, וְאִפְלוּ**

cases, and therefore he] makes *yibum* [on his childless brother's widow (see Deuteronomy 25:5) and until he actually passes away, or grants her *chalitzah* (see Deuteronomy 25:9), she cannot marry another person] and frees from [the need for] *yibum* [i.e., if the sole son of his brother's widow, is at his last breath, he liberates his widowed mother from the obligation of marrying her *yavam*], [and] qualifies [his mother] for eating *terumah* [if she, being herself the daughter of a non-priest, is the widow of a priest, since she may continue to eat *terumah* as long as she has a son (a priest); therefore, even though this son

is at his last breath, she may continue to eat *terumah*] and [such a son,] disqualifies [his mother] from [eating] *terumah*, [if she, being the daughter of a priest, is the widow of a non-priest, since she is precluded from returning to her father's house to eat *terumah* as long as she has a son (a non-priest)]. Similarly in the case of cattle or wild animals, they cannot defile until their soul has gone forth. If their heads have been cut off, even though they are moving convulsively, they are unclean [the movement is not a sign of life, but rather] like a lizard's tail, which moves convulsively. (7) Parts [a unit part of a body having flesh, sinew, and bone] have no [restriction as to] size; even less than an olive-sized amount of a corpse, or less than an olive-sized amount of carrion, or less than a lentil-sized amount of a crawling animal can defile, [if these amounts are from complete parts i.e., having flesh, sinew and bone], [each after the manner of] their respective defilements. [That of a corpse by contact, carrying, and overshadowing; that of carrion by contact and carrying (see Kelim 1:2) and of a dead crawling animal by contact only (see Kelim 1:1).] (8) There are 248 parts in a human body: thirty in each foot, [that is,] six to every toe [reckoning from the ankle to the tip of the toe; and in the case of the hand, from the wrist to the fingertips], ten in the ankle, two in the shin, five in the knee, one in the thigh, three in the [socket of the] hip [bone], eleven ribs, thirty in the hand, [that is,] six to every finger, two in the forearm, two in the elbow, one in the upper arm, and four in the shoulder, [thus making] 101 on the one side [of the body] and 101 on the other; then eighteen vertebrae in the spine, nine [parts] in the

גוסס, זוקק ליבום ופטר מן היבום, מאכיל בתרומה ופוסל בתרומה. וכן בהמה וחיה אינן מטמאין, עד שתצא נפשם. התזו ראשיהם, אף על פי שמפרסין, טמאין, כגון זנב של הלטאה שהיא מפרכסת: ז האברין אין להן שעור, אפלו פחות מכזית מן המת, ופחות מכזית מן הנבלה, ופחות מכעדשה מן השרץ, מטמאין טמאתן: ח מאתים וארבעים ושמונה אברים באדם, שלשים בפסת הרגל, ששה בכל אצבע, עשרה בקרסול, שנים בשוק, חמשה בארכובה, אחד בירך, שלשה בקטלית, אחת עשרה צלעות, שלשים בפסת היד, ששה בכל אצבע, שנים בקנה, ושנים במרפק, אחד בזרוע, וארבעה בכתף. מאה ואחד מזה ומאה ואחד

רבנו עובדיה מברטנורא

איילנא (דניאל ד): זוקק ליבום. כל זמן שהוא גוסס, יבמתו אסורה להנשא: ופטר מן היבום. אם מת והניח בן גוסס, אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום: ומאכיל בתרומה. את אמו אם היא בית ישראל שנישאת לכהן: ופוסל. את אמו מן התרומה, אם בת כהן לישראל היא: וכן בהמה וחיה אין מטמאין. טומאת נבילות, עד שתצא נפשם: כזנב הלטאה. כלומר למה פרכוס זה דומה, לזנב הלטאה: ז האברים. צריך שיהיה בהם בשר וגידיים ועצמות, ובכך הוא נחשב אבר. ומיירי בין באבר שנתלש מן החי בין באבר מן המת: ח פיסת הרגל. כף הרגל היא הפרסה: ששה בכל אצבע. לחמש אצבעות היינו שלשים: קרסול. תרגום כרעיים, קרסולין, מקום חיבור הרגל והשוק: קטלית. למעלה בראש הירך: בקנה. עצם המחובר ליד, מלשון קנה המדה, שבו מודדים האמה: מרפק. קוד"י בלע"ז: מאה ואחד

head, eight in the neck, six in the key of the heart [i.e., the chest;] and five [bones] in the [area of the] genitals. Each one [of these “parts”] can defile by contact, carrying, or overshadowing [even when less than the size of an olive — *kezayit*]. When is this so? When they have upon them [their] appropriate flesh,

[defined (Kelim 1:5) as sufficient to form the basis of a growth of healing flesh if the “part” were part of a living organism] but if they do not have [their] appropriate flesh upon them, they [but not parts of a carrion or crawling animal, which, if they do not have sufficient flesh upon them, are totally clean (see Tosfot Yom Tov)] can defile by contact and carriage but cannot defile by overshadowing [for the latter, either a whole corpse or a whole “part” of a corpse is required].

רבנו עובדיה מברטנורא

מזה. שכל מה שמנה עד עכשיו מצד אחד מהגוף הוא, כגון יד אחת ורגל אחת ודופן אחד: **מפתח של לב**. הוא החוזה שמפני תנועת החוזה מנשב הריאה על הלב, נמצא החוזה פותח דרך שממנו יכנס האויר ויצא ללב: **בנקביו**. הביצים וגיד האמה: **בשר כראוי**. כדי שיעלה ארוכה ויבריא אם היה מחובר באדם חי: **ואין מטמאין באוהל**. לפי שטומאת אוהל אינה אלא או באדם שלם כדכתיב (במדבר יט), אדם כי ימות באהל, או באבר הדומה לאדם כדכתיב (שם), בעצם אדם, מה אדם יש בו בשר וגידים ועצמות ומטמא באהל, אף אבר שיש בו בשר וגידים ועצמות מטמא באוהל:

Gemara Niddah 20a

גמרא נדה דף כ.

[On the Mishnah: “Five kinds of blood in a woman are unclean ...] Or like earthy water.” Our Rabbis taught: “Like earthy water” — one brings fertile soil from the valley of Bet Kerem over which he causes the water to float [i.e., he pours water over it]; this is the opinion of Rabbi Meir. Rabbi Akiva says, [Soil] from the valley of Yudfat [a fortress in Galilee]. Rabbi Yose says, From the valley of Sikhni. Rabbi Shimon says, Also from the valley of Ginosar [in lower Galilee, on the banks of the lake of the same name] and similar soil. Another [*beraita*] taught: “And like earthy water” — one brings fertile soil from the valley of Bet Kerem and [over it he pours water and] causes the water to float until it forms a layer [over the soil] as thin as the husk of garlic; and no amount has been prescribed for the water, since none has been prescribed for the earth [he may bring as much earth as he desires since, in any case, he adds just enough water so as to cause the forming of a thin layer of water above the soil]. The water, furthermore, is not to be examined when it is clear

מזה. ושמונה עשר חליות בשדרה, תשעה בראש, שמונה בצואר, ששה במפתח של לב, וחמשה בנקביו. כל אחד ואחד מטמא במגע ובמשא ובאהל. אימתי, בזמן שיש עליהן בשר כראוי. אבל אם אין עליהן בשר כראוי, מטמאין במגע ובמשא, ואין מטמאין באהל:

וקמימי אדמה. תנו רבנן כמימי אדמה מביא אדמה שמינה מבקעת בית כרם ומציף עליה מים דברי רבי מאיר. רבי עקיבא אומר מבקעת יודפת. רבי יוסי אומר מבקעת סכני. רבי שמעון אומר אף מבקעת גינוסר וכיוצא בהן. תניא איך וקמימי אדמה מביא אדמה שמינה מבקעת בית כרם ומציף עליה מים כקליפת השום. ואין שיעור למים משום דאין שיעור לעפר. ואין בודקין אותן צלולין אלא

עבורין. צָלוּ חוֹזֵר וְעוֹכֵרֵן. וְכִשְׁהוּא עוֹכֵרֵן אֵין עוֹכֵרֵן בְּיַד אֱלֹא בְכֹלֵי: [so that the earth is visible in the water]; rather, when muddy. If it becomes clear, it must be stirred up again [by stirring the earth within the water], and when he does stir, he may not stir it by hand, rather, with an implement only.

זוהר יתרו דף צ"ב ע"א

תלת דרגין אינון וכלהו אקרון שבת. שבת עלאה. שבת דיומא. שבת דליליא. וכלהו חד ואקרי כלא שבת. וכל חד כד איהו שלטא נטיל לחברוי וזמין לון בהדיה בההוא שולטנו דיליה. וכד האי אתי לעלמא בלהו אתיין וזמנין בהדיה. כד אתי ליליא וזמין בהדיה לשבת ביממא וזמין ליה בהיבליה ואתמור בהדיה. כיון דהאי אתיאי שבת עלאה אתמשך עליה וכלהו נניזין בהיכלא דליליא. ובגין דא סעודתא דליליא חמורה מביממא כד אתי יממא וזמין בהדיה לתרין אלין אחרנין דרגא עלאה ודרגא תתאה דא דאנהיר ליה ודא דאתנהיר מיניה. וכלא כחדא אקרי שבת ושלטין ביממא דשבת. ואלין תלת דרגין אינון כללא ורוא דכל אורייתא תורה שבכתב נביאים וכתובים. מאן דנטיר שבת נטיר אורייתא בלה:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Rabeinu Yonah, Sha'arei Teshuvah, 3d

שערי תשובה לרבינו יונה דף ג ע"ד

One of the fundamentals of repentance is anguish. A person's inner being should be sharpened to reflect upon the greatness of the iniquity of one who has rebelled against his Creator. He should increase the anguish in his heart. A storm should rage within his mind. He should sigh with a bitterness of heart. For it is [entirely] possible that [although] he does regret and does regard as evil the sin that he committed, yet he [still] has not completed all that is incumbent upon him. A person feels bad at the loss of a *dinar* or an *isar* [i.e., coins]. But if he were to lose his wealth through some evil occurrence, and emerge stripped of his possessions, his very soul would mourn, his moans would be heavy, and his soul would be bitter within him. So too, when a man is beset with numerous, grave troubles, his pain is constant and the anguish is in his heart all day. Certainly it would be only proper for one to feel a greater sense of grief and moaning if he has rebelled against God, may He be blessed, and has corrupted and perverted his deeds before Him, not recalling that He created him out of nothing, and conducted Himself with kindness towards him, and that it is His hand which has guided him at all times and has guarded his soul at every moment. How could it ever have occurred to him to anger Him?

מעיקרי התשובה היגון. ישתונן בליותיו ויחשוב כמה רבה רעת מי שהמרה את יוצרו. ויגדיל יגון בלבבו. וסער מתחולל ברעיוניו. ויאנח במרירות לב. כי יתכן שהתהרט וירע בעיניו על חטאתו אשר חטא ולא השלים חקו בזה. כי גם הפסד דינר או איסר קשה בעיני האדם. אף אם אבד עשרו בענין רע ויצא נקי מנכסיו. נפשו עליו תאבל ותכבד אנהתו נפשו מרה לו. וכן על צרות רעות ורבות כאבו נצח ויגון בלבבו יומם. ויותר מהמה ראוי שיצטער ויאנח מי שהמרה את השם יתברך. והשחית והתעיב עלילה לפניו.

How blurred is the vision of the sinner, so that his heart is unable to understand! But the intelligent person, whose eyes are open, will have these principles engraved upon his heart, and they will penetrate the innermost chambers of his spirit. The level and degree of a person's repentance is proportional to the amount of bitterness and anguish that he feels. This is the repentance that comes about through purity of the soul and clarity of its intelligence. For the greater a person's intelligence and the more his eyes are open, the more his sense of anguish will intensify very, very much in his thoughts

because of the severity of his sin, causing him to return and be healed.

Practical Law:

Rambam, Laws of the Sabbath, Chapter 7

(1) The *toldah* [subcategory] is a labor that resembles any one of the major categories. How so? If [on a Sabbath] someone chops a vegetable a little in order to cook it, this person is liable [to punishment] because this labor is a subcategory of grinding. For one who grinds takes one body and divides it into many bodies. And whoever does anything resembling this, is also considered a subcategory of grinding. In the same way, if someone takes a bar of metal and scrapes it in order to gather some of its dust filings, in the way that goldsmiths do, this [too,] is a subcategory of grinding. (2) Similarly, if someone takes milk and puts into it [a piece of a calf's] stomach in order to curdle it, he is liable because of a subcategory of selecting, for he has separated the curd from the milk. And if he makes cheese, he is liable

because of building, because anything that gathers one part to another and connects all of it so that they become one body, resembles building. (3) So too, for every labor of the major categories: they all have subcategories in the manner as we have described. And from the [nature of the] labor itself which was done on the Sabbath, you will be able to recognize which major category or subcategory it belongs to.

ולא זכר אשר בראו יש מאין וחסד עשה עמו וידו תנחהו בכל עת ונוצר נפשו בכל רגע. ואיך מלאו לבו להכעיס לפניו. ואיך טח מראות עיני החוטא מהשפיל לבבו. והמשפיל אשר נפקחו עיניו יוחקו הדברים האלה בלבבו ויבואו חדרי רוחו. ומדרגות התשובה ומעלותיה לפי גודל המרירות ועצם היגון. והיא התשובה אשר תבא מדרך טהר הנפש וזכות שכלה. כי לפי שכלו וכפי אשר תפקחנה עיניו ירבו ויעצמו במאד מאד יגוניו ברעיניו על רוב עונו ושב ורפא לו:

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק ז

א התולדה היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות. כיצד המחיתה את הירק מעט כדי לבשלו הרי זה חייב שזו המלאכה תולדת טחינה. שהטוחן לוקח גוף אחד ומחלקו לגופים הרבה. וכל העושה דבר הדומה לזה הרי זו תולדת טוחן. וכן הלוקח לשון של מתכת ושף אותו כדי ליקח מעפרו בדרך שעושים צורפי הזהב הרי זה תולדת טחינה: ב וכן הלוקח חלב ונתן בו קיבה כדי לחבצו הרי זה חייב משום תולדת בורר שהרי הפריש הקום מן החלב. ואם גבנו ועשהו גבינה חייב משום בונה. שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשהו גוף אחד הרי זה דומה לבנין. ג וכן לכל מלאכה ומלאכה מאלו האבות יש להן תולדות על דרך זו שאמרנו ומגוף המלאכה הנעשית בשבת תדע מעין איזה אב היא ותולדת איזה אב היא: